

บทที่ 7

แนวทางการออกแบบชุมชนเมืองเพื่อส่งเสริมการดำรงวิถีชีวิตร่วมกันของชุมชนวัดขจรศิริและ ชุมชนมัสยิดอัลเอียะติซอม

จากผลการวิเคราะห์รูปแบบการใช้พื้นที่และการวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัด ทำให้ได้ข้อค้นพบที่นำไปสู่การกำหนดแนวทางการออกแบบชุมชนเมืองที่ส่งเสริมการดำรงวิถีชีวิตร่วมกันระหว่างชุมชนต่างศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ศึกษาตามลำดับดังนี้

7.1 สรุปประเด็นในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนวัดขจรศิริและชุมชนมัสยิดอัลเอียะติซอม

ประเด็นสำคัญในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนวัดขจรศิริและชุมชนมัสยิดอัลเอียะติซอมสืบเนื่องมาจากการส่งเสริมวิถีการดำรงชีวิตร่วมกันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมที่อาศัยอยู่ร่วมกันซึ่งมีมาตั้งแต่อดีต ซึ่งเห็นได้จากการใช้พื้นที่และปฏิสัมพันธ์ของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ได้พบว่าพื้นที่สาธารณะมีอยู่อย่างจำกัดเฉพาะพื้นที่ลานบริเวณศาสนสถาน และถึงแม้ว่ามีพื้นที่ว่างบริเวณหน้าโรงเรียนมัชลาฮาตุลอิสลามที่พบการใช้ร่วมกันของคนทั้งสองกลุ่มวัฒนธรรมแต่ก็เป็นพื้นที่ที่จำกัด และมีความต้องการการใช้พื้นที่เพื่อกิจกรรมทางสังคมที่ต่อเนื่องจากกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเทศกาลประเพณีต่างๆ ในรอบปี อันเป็นลักษณะเฉพาะของพื้นที่ชุมชนต่างวัฒนธรรมที่มีวิถีการดำรงชีวิตในการอยู่ร่วมกัน ดังนั้น ในการออกแบบชุมชนจะต้องส่งเสริมประโยชน์ใช้สอยร่วมกันและประโยชน์ใช้สอยเฉพาะกลุ่มวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษา ตลอดจนการออกแบบทางกายภาพโดยอาศัยการปรับเปลี่ยนประโยชน์ใช้สอยและการจัดการพื้นที่สาธารณะ การส่งเสริมการเชื่อมต่อของกิจกรรม ความยืดหยุ่นของประโยชน์ใช้สอย และคุณภาพของพื้นที่

7.2 แนวความคิดในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนวัดขจรศิริและชุมชนมัสยิดอัลเอียะติซอม

ในการออกแบบพื้นที่ที่ส่งเสริมประโยชน์ใช้สอยร่วมกันและประโยชน์ใช้สอยเฉพาะกลุ่มวัฒนธรรม มีแนวคิดในการรักษาเอกลักษณ์ความเป็นชุมชนทางวัฒนธรรมไว้ภายใต้การใช้งานที่ร่วมสมัย ตอบสนองความต้องการใช้ประโยชน์พื้นที่และศักยภาพของพื้นที่ ดังนั้นจึงนำเอาวิธีการปรับเปลี่ยนประโยชน์ใช้สอยพื้นที่มาเป็นแนวคิดหลักในการพัฒนา ซึ่งเพิ่มการใช้ประโยชน์ในพื้นที่โล่งว่างที่ยังไม่ได้รับการพัฒนานำมาใช้งานได้ อย่างคุ้มค่า ตลอดจนเป็นการรักษาเอกลักษณ์ของพื้นที่ความเป็นสถานที่ของชุมชนวัดขจรศิริและชุมชนมัสยิดอัลเอียะติซอม โดยพัฒนาพื้นที่ให้เป็นศูนย์กลางที่ส่งเสริมวิถีการดำรงชีวิตในการอยู่ร่วมกันของชุมชนต่างวัฒนธรรม

7.3 แผนและผังแนวคิดการพัฒนาพื้นที่ชุมชนวัดขจรศิริและชุมชนมัสยิดอัลเอียะติซอม

จากการวิเคราะห์ปัญหา ข้อจำกัด และศักยภาพของพื้นที่ พบว่าพื้นที่ชุมชนวัดขจรศิริและชุมชนมัสยิดอัลเอียะติซอมควรมีการพัฒนาในด้านต่างๆ ดังนี้

7.3.1 แนวคิดการเชื่อมต่อการสัญจรในพื้นที่

- ระบบโครงข่ายถนน ทางเท้า และทางจักรยาน (แผนที่ 7.1) สร้างระบบโครงข่ายที่สมบูรณ์ของเส้นทางเท้าและทางจักรยานในพื้นที่ มีร่มเงาที่ต่อเนื่องตลอดเส้นทาง มีความประสานกับโครงข่ายการสัญจรรอบนอก และเชื่อมโยงสู่พื้นที่สำคัญของชุมชน อันได้แก่ วัดและมัสยิด ตลอดจนพื้นที่ที่ร่มน้ำ ระบบการสัญจรดังกล่าวต้องมีการออกแบบให้ผู้ใช้งานสามารถรับรู้ทิศทางได้ และเป็นเส้นทางที่ปลอดภัยในยามค่ำคืนตอบสนองความต้องการใช้งานโดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวไทยมุสลิมที่มักยึดเวลาการพักผ่อนจากช่วงเย็นออกไปถึงกลางคืนในช่วงเดือนรอมฎอน

- สนับสนุนให้ถนนซอยต่างๆ เป็นถนนความเร็วต่ำและมีทางข้ามที่ปลอดภัยสำหรับคนเดินเท้า โดยการออกแบบถนนด้วยการใช้วัสดุพื้นแบบทางเดินเท้าแต่แยกสีวัสดุ และแก้ปัญหาทางเท้าแคบด้วยการทำทางเท้าระดับเดียวกับถนน

- สร้างความต่อเนื่องตลอดแนวพื้นที่ที่ร่มน้ำ ส่งเสริมกิจกรรมการใช้พื้นที่ในชีวิตประจำวันและเทศกาลประเพณี โดยมีการเชื่อมต่อพื้นที่สำคัญต่างๆ ได้แก่ ท่าเรือ พื้นที่สาธารณะ ศูนย์รวมกิจกรรม และอาคารสำคัญของพื้นที่เข้าด้วยกัน

7.3.2 แนวคิดระบบกิจกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะ

- ส่งเสริมกิจกรรมการใช้พื้นที่ทางสังคมในชีวิตประจำวันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม เช่น สร้างพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะสำหรับนันทนาการ และสามารถปรับเปลี่ยนกิจกรรมไปเป็นกิจกรรมทั้งทางสังคมละวัฒนธรรมในช่วงเทศกาลประเพณีต่างๆ โดยส่งเสริมกิจกรรมการใช้พื้นที่อย่างหลากหลาย (mixed uses) และร่วมสมัย เพื่อสร้างบรรยากาศของการดำรงวิถีชีวิตร่วมกันของชุมชนต่างวัฒนธรรม

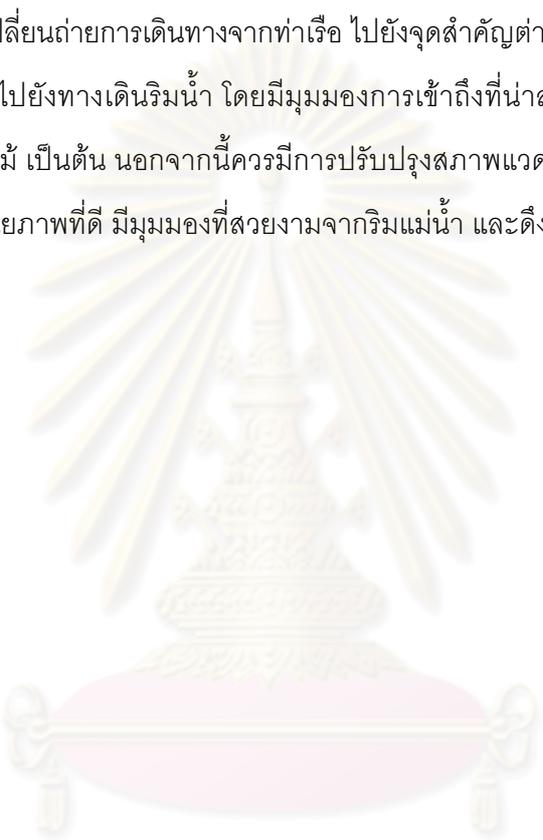
- ปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้พื้นที่ให้เป็นสาธารณะมากขึ้น ได้แก่ พื้นที่หน้าอาคารโรงเรียนมัชลาฮาตุลอิสลาม ให้เป็นพื้นที่ที่ว่างสาธารณะเชื่อมต่อระหว่างมัสยิดอัลเอียะติซอมกับศูนย์กลางกิจกรรม (แผนที่ 7.2)

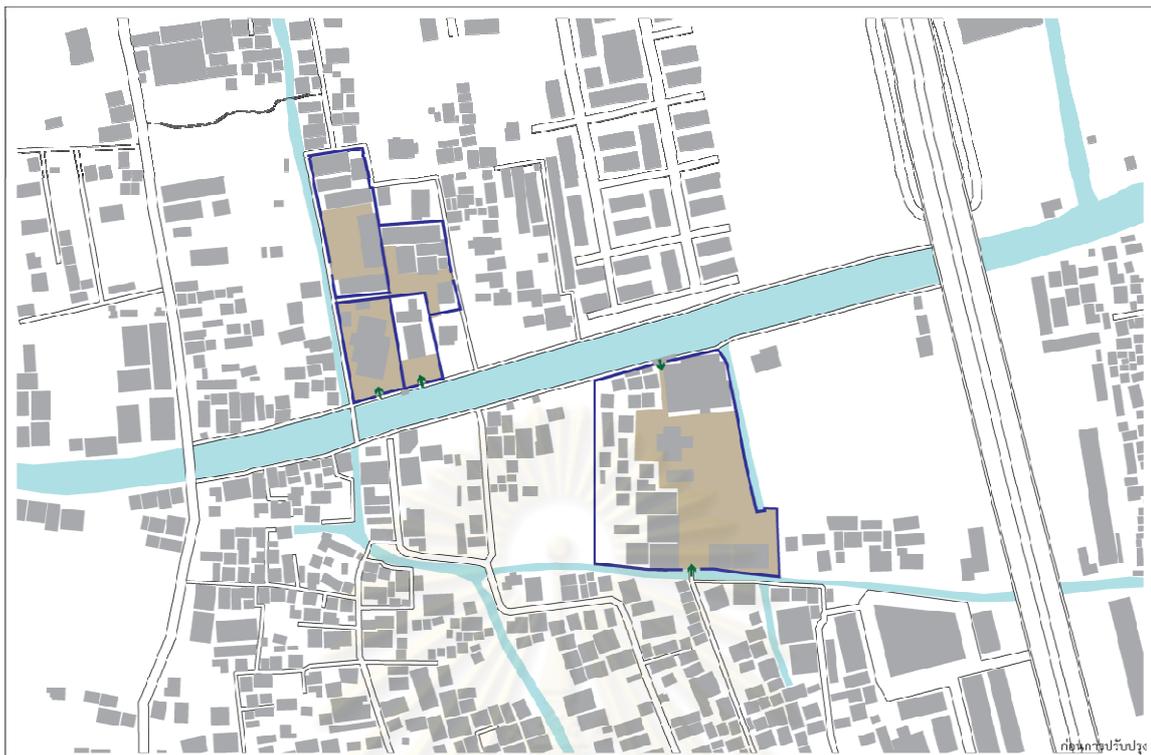
แผนที่ 7.2 ผังแนวคิดกิจกรรมการใช้พื้นที่สาธารณะ

7.3.3 แนวคิดการมองเห็นและระบบการเข้าถึงพื้นที่

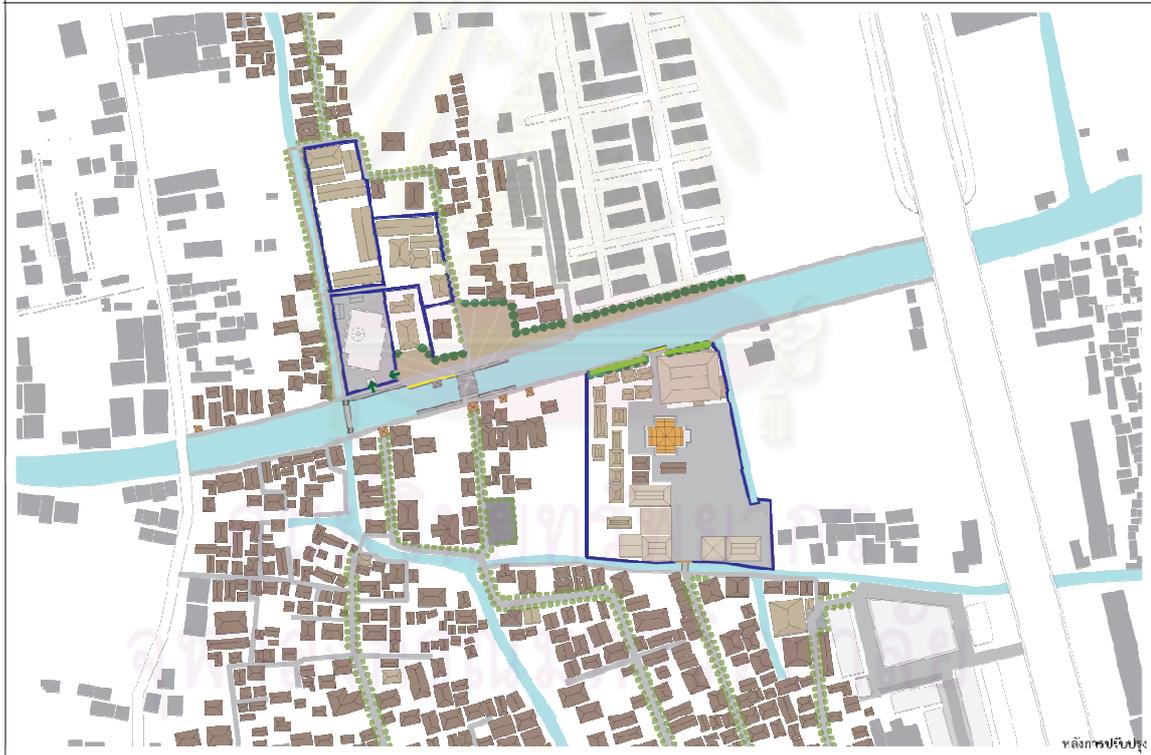
-พัฒนามุมมองการเข้าถึงพื้นที่ริมน้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมุมมองวัดขจรศิริโดยการเปิดมุมมองและการเข้าถึงในบางส่วน ได้แก่ การสร้างรั้วโปร่งโดยการล้อมรั้วด้วยต้นไม้ สามารถสร้างมุมมองที่ดีและรับรู้เอกลักษณ์ของพื้นที่ได้จากคลองพระโขนง (แผนที่ 6.3) เนื่องจากเป็นจุดสัญจรผ่าน รวมถึงสามารถมองเห็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นริมแม่น้ำได้มากที่สุด ทั้งนี้ จึงกำหนดให้ปรับปรุงมุมมองและทัศนียภาพริมน้ำ เช่น ควรสร้างจุดหมายตาเพื่อเป็นการบอกทิศทาง ตลอดจนมุมมองช่องมอง จากจุดเปลี่ยนถ่ายการเดินทางจากท่าเรือ ไปยังจุดสำคัญต่างๆ ภายในพื้นที่ และจากพื้นที่ศูนย์รวมกิจกรรมไปยังทางเดินริมน้ำ โดยมีมุมมองการเข้าถึงที่น่าสนใจตลอดเส้นทาง เช่น ลานกิจกรรม แนวต้นไม้ เป็นต้น นอกจากนี้ควรมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมริมคลอง เพื่อเกิดสภาวะแวดล้อมและทัศนียภาพที่ดี มีมุมมองที่สวยงามจากริมแม่น้ำ และดึงดูดให้คนเข้าไปใช้งานมากขึ้น (แผนที่ 7.4)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ก่อนการปรับปรุง

หลังการปรับปรุง

<p>สัญลักษณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> — รัง/กำแพง — แนวรั้วต้นไม้ ← ทางเข้า-ออก 	<p>วิถีการดำรงชีวิตในการอยู่ร่วมกันของชุมชนไทยพุทธและไทยมุสลิม กรณีศึกษาชุมชนวัดจรดรีและชุมชนคังอีดอ์ระย๊ะดีซอม เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร</p> <p>WAYS OF LIVING IN THE COEXISTENCE OF BUDDHIST AND MUSLIM COMMUNITIES: A CASE STUDY OF WAT-KAJORNRSIRI AND AL-IATISOM MOSQUE COMMUNITIES, SUAN LUANG DISTRICT, BANGKOK.</p> <p>NOT TO SCALE</p> <p>นั้สิต นางสาว อัญญา เวทมาหะ หลักสูตรปริญญาโททางสถาปัตย์และผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>
--	---

แผนที่ 7.3 ผังแนวความคิดการเปิดมุมมองบริเวณพื้นที่ริมคลองพระโขนง

<p>สัญลักษณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> ระดับความสูง มากกว่า +2.00 ม. จากระดับพื้นดิน ระดับความสูง +0.20 ม. จากระดับพื้นดิน ระดับความสูง +0.10 ม. จากระดับพื้นดิน ระดับความสูง -0.20 ม. จากระดับพื้นดิน 	 จุดมุมมอง	<p>วิถีการดำรงชีวิตในการอยู่ร่วมกันของชุมชนไทยพุทธและไทยมุสลิม กรณีศึกษาชุมชนวัดจักรศรีและชุมชนมัสยิดอัลเอี้ยะดีซอม เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร</p> <p>WAYS OF LIVING IN THE COEXISTENCE OF BUDDHIST AND MUSLIM COMMUNITIES: A CASE STUDY OF WAT-KAJORSIRI AND AL-IATISOM MOSQUE COMMUNITIES, SUAN LUANG DISTRICT, BANGKOK.</p> <p>NOT TO SCALE</p> <p>นิสิต นางสาว อัญญา เวทมาหะ ภาควิชาการวางผังเมืองและสิ่งแวดล้อม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>
--	---	--

แผนที่ 7.4 ผังแนวคิดการสร้างความต่อเนื่องของระดับพื้นบริเวณริมคลองพระโขนง

7.4 ผังแม่บทการออกแบบพื้นที่ศูนย์กิจกรรมของชุมชนต่างวัฒนธรรม ชุมชนวัดจักรศิริและชุมชนมัสยิดอัลเอียะติซอม เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร

- รูปตัด
- ทักษะภาพโดยรวม

7.4.1 แผนและผังรายละเอียด

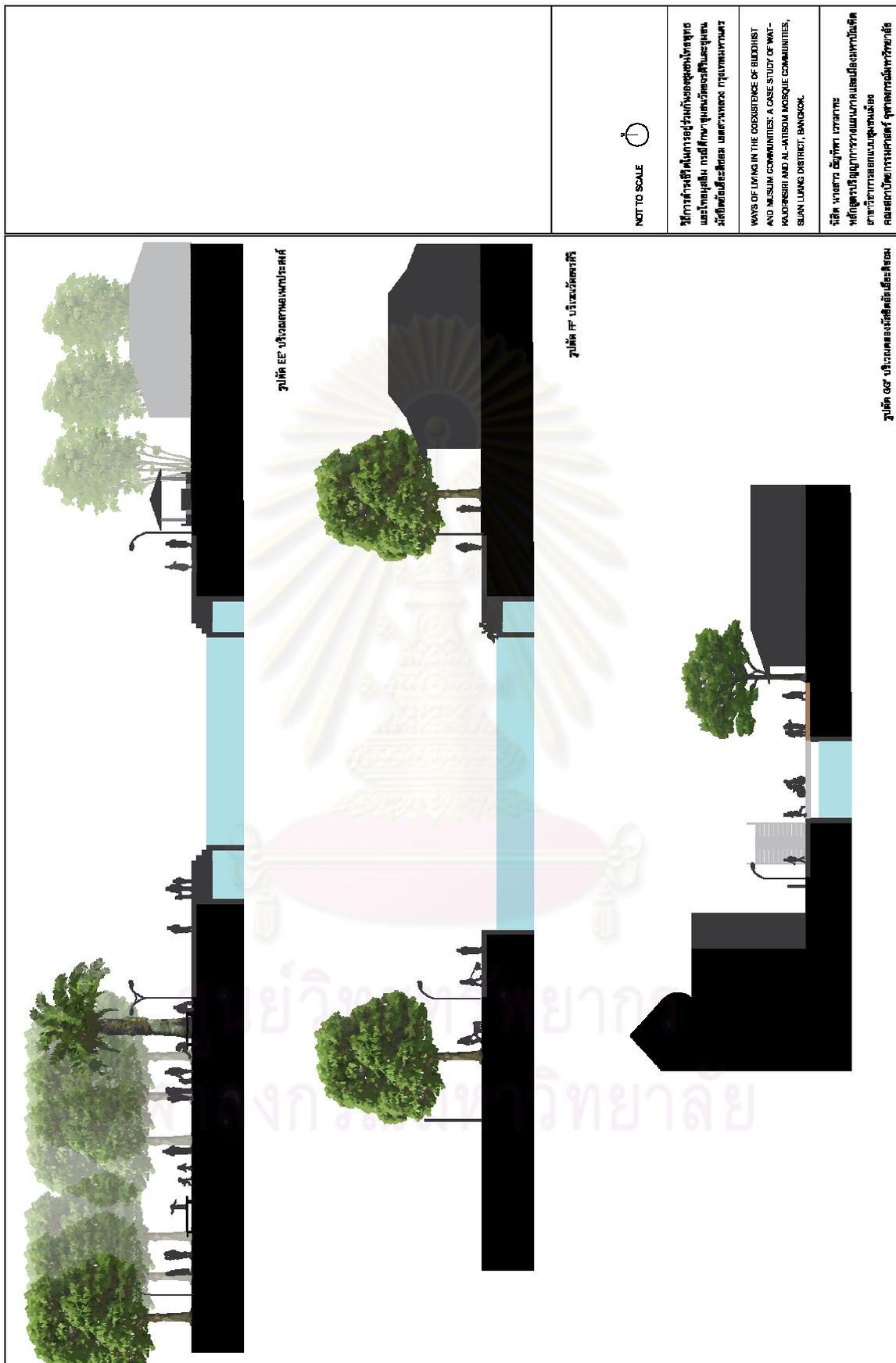
- พื้นที่ Zone A
- พื้นที่ Zone B
- พื้นที่ Zone C

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 7.5ผังแม่บทการพัฒนาพื้นที่ชุมชนวัดจตุรศรีและชุมชนมัสยิดอัลเอียะติฮอม

ภาพที่ 7.3 รูปตัด EE' รูปตัด FF' และรูปตัด GG'

NOT TO SCALE

รูปตัด EE' เป็นการร่วมกันของชุมชนอิสลาม
และชุมชนอื่น ภายใต้การดูแลของพื้นที่ชุมชน
ซึ่งมีพื้นที่สีเขียว และสวนสาธารณะ

WAYS OF LIVING IN THE COEXISTENCE OF BUDDHIST
AND MUSLIM COMMUNITIES: A CLOSE STUDY OF WAT-
KALONSIRI AND AL-ANISON MOSQUE COMMUNITIES,
SUJAN LIANG DISTRICT, BANGKOK.

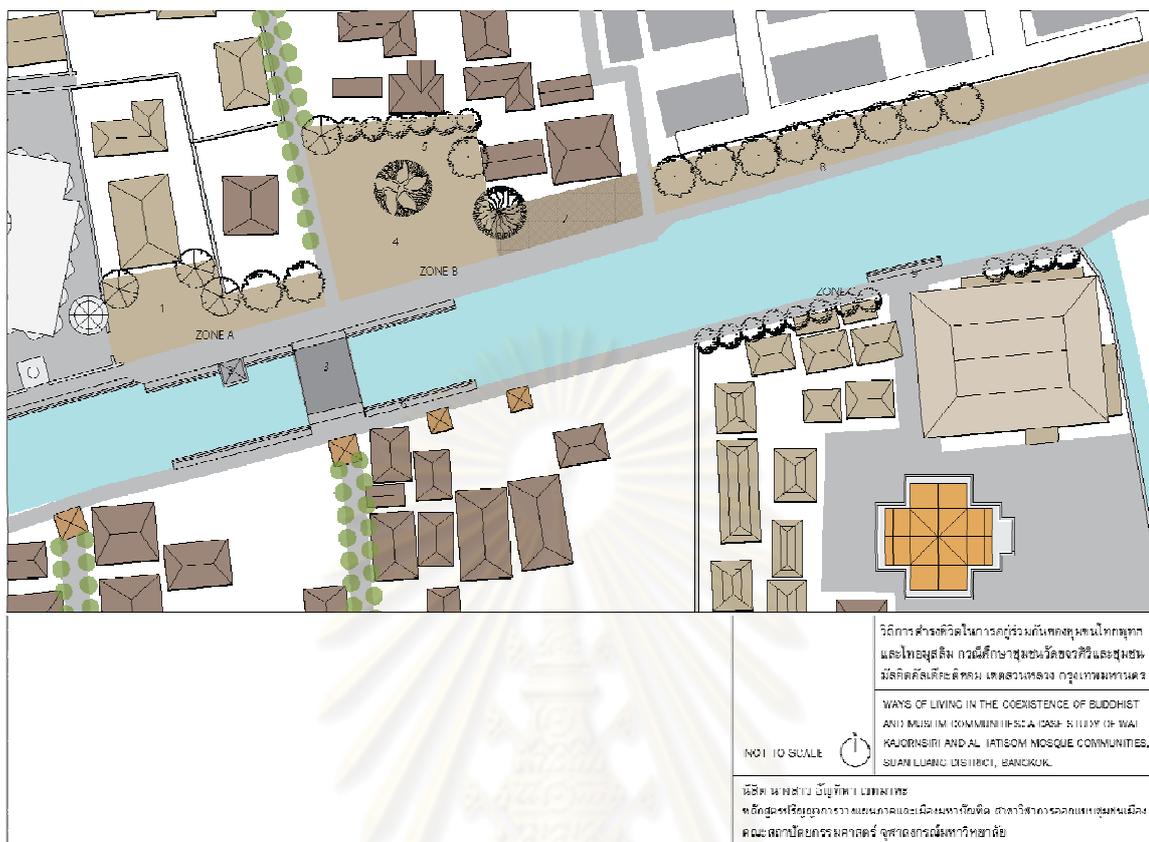
รูปตัด FF' และ GG' แสดงให้เห็นถึง
พื้นที่สาธารณะที่เชื่อมระหว่างชุมชนอิสลาม
และชุมชนอื่นภายใต้การดูแลของพื้นที่ชุมชน
ซึ่งมีพื้นที่สีเขียว และสวนสาธารณะ

รูปตัด EE' บริเวณสวนสาธารณะ

รูปตัด FF' บริเวณวัดสุเหร่า

รูปตัด GG' บริเวณสวนสาธารณะสีเขียว

7.4.1 แผนและผังรายละเอียด

แผนที่ 7.7 ผังรายละเอียด

- พื้นที่ Zone A

พื้นที่ Zone A มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นพื้นที่สาธารณะสำหรับชาวไทยมุสลิมที่เปิดโอกาสให้มีการใช้ร่วมกันของชุมชนต่างวัฒนธรรมด้านกิจกรรมทางสังคม โดยจัดพื้นที่สำหรับกิจกรรมของมัสยิดรวมถึงกิจกรรมกิจกรรมประเพณีของชาวไทยมุสลิมในช่วงเทศกาลประเพณีทางศาสนาต่างๆ และเสนอให้มีกิจกรรมการนันทนาการที่เปิดโอกาสให้ทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมได้เข้ามาใช้พื้นที่ร่วมกันได้ เช่น ลานกีฬา ซึ่งพบว่ากีฬาเป็นกิจกรรมร่วมกันกิจกรรมหนึ่งของชุมชนต่างวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม โดยมีรายละเอียดการใช้พื้นที่ (อ้างอิงตามแผนที่ 7.7) ดังนี้

- หมายเลข 1 ลานกีฬา และลานอเนกประสงค์ที่ต่อเนื่องกับกิจกรรมของมัสยิด
- หมายเลข 2 ท่าเรือโดยสารที่รองรับคนในชุมชนและคนภายนอกที่เข้ามาใช้พื้นที่ศาสนสถาน และตลาดเอี่ยมสมบัติ

ตาราง 7.1 สรุปการใช้พื้นที่ Zone A

	ปัจจุบัน	หลังการปรับปรุงพื้นที่
กิจกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมของมัสยิด - กิจกรรมประเพณีของชาวไทยมุสลิม เช่น จัดเลี้ยงอาหารและการละศีลอดร่วมกัน ในช่วงเดือนรอมฎอน เป็นต้น - ลานกีฬา เช่น ฟุตบอล แบดมินตัน เป็นต้น - ทำเรือนักท่องเที่ยว 	<ul style="list-style-type: none"> - ลานกีฬา - ลานกิจกรรมสำหรับจัดงานประเพณีของชาวไทยมุสลิมที่ต่อเนื่องจากมัสยิดอัลเอียะติซอม - กิจกรรมของมัสยิด
ผู้ใช้งาน	<ul style="list-style-type: none"> - ชาวไทยมุสลิม (โดยเฉพาะกิจกรรมกิจกรรมของมัสยิด) - กลุ่มวัยรุ่นชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ 	<ul style="list-style-type: none"> - ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ - ชาวไทยมุสลิม (โดยเฉพาะกิจกรรมกิจกรรมของมัสยิด)
ช่วงเวลา	15.00 - 19.00 น. (พื้นที่ในโรงเรียนมัชลาฮาตุ้ลอิสลาม)	6.00 - 24.00 น.
ลักษณะเฉพาะ	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นลานกีฬาในช่วงเย็นของแต่ละวัน 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นพื้นที่ที่มีความเข้มข้นของกิจกรรมสูงในช่วงเทศกาลประเพณีของชาวไทยมุสลิม - เป็นพื้นที่นันทนาการที่ส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรมชาวไทยมุสลิม - เป็นลานกีฬาที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม

- พื้นที่ Zone B

พื้นที่ Zone B มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นพื้นที่ศูนย์กลางชุมชน โดยเสนอให้มีกิจกรรมการนันทนาการที่เปิดโอกาสให้ทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมได้เข้ามาใช้พื้นที่ร่วมกัน กิจกรรมในพื้นที่ Zone B มีการเปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละช่วงเวลารวมถึงกิจกรรมเทศกาลต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ โดยมีรายละเอียดการใช้พื้นที่ (อ้างอิงตามแผนที่ 7.7) ดังนี้

- หมายเลข 3 สะพานข้ามคลองพระโขนงที่เชื่อมโยงกิจกรรมสองฝั่ง
- หมายเลข 4 ลานอเนกประสงค์
- หมายเลข 5 พื้นที่สำหรับกรใช้พื้นที่ของผู้หญิง เด็กเล็ก และครอบครัว
- หมายเลข 6 พื้นที่ร่มน้ำรองรับเทศกาลในรอบปี เช่น เทศกาลประเพณีลอยกระทง

- หมายเลข 7 ลานอเนกประสงค์ที่สามารถปรับเปลี่ยนการใช้สอยเป็นตลาดนัดชุมชน ในช่วงเดือนรอมฎอน

ตาราง 7.2 สรุปการใช้พื้นที่ Zone B

	ปัจจุบัน	หลังการปรับปรุงพื้นที่
กิจกรรม	- ทางเดินเท้าสาธารณะ	- สวนสาธารณะ/สวนสุขภาพ - พื้นที่นันทนาการและลานกิจกรรม - ตลาดนัดเดือนรอมฎอน - ท่าเรือโดยสาร/นักท่องเที่ยว - ทางเดินเท้า ทางจักรยานสาธารณะริมน้ำ - ศาลาพักผ่อนริมน้ำ
ผู้ใช้งาน	- ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในพื้นที่	- ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในพื้นที่
ช่วงเวลา	24 ชั่วโมง	24 ชั่วโมง
ลักษณะเฉพาะ	- เป็นลานกีฬาในช่วงเย็นของแต่ละวัน	- เป็นพื้นที่ที่มีความเข้มข้นของกิจกรรมสูง - เป็นพื้นที่ต่อเนื่องไปยังพื้นที่อื่นๆ ได้แก่ ลาน สาธารณะหน้าโรงเรียนมัชลาฮาตุ้ลอิสลาม มัสยิด อัลเอียะติซอม วัดขจรศิริ ตรอกซอยของชุมชน

- พื้นที่ Zone C

พื้นที่ Zone C มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นพื้นที่สาธารณะของชาวไทยพุทธโดยเฉพาะกิจกรรมที่เป็นหะรอมต่อชาวไทยมุสลิม ที่จำเป็นต้องแยกออกจากสวนสาธารณะหลักของชุมชน และชาวไทยมุสลิมสามารถเข้ามาใช้พื้นที่ร่วมกันได้ในบางโอกาส โดยมีรายละเอียดการใช้พื้นที่ (อ้างอิงตามแผนที่ 7.7) ดังนี้

- หมายเลข 8 สวนหย่อมที่สามารถรองรับกิจกรรมที่เป็นหะรอมที่ชาวไทยมุสลิมต้องการหลีกเลี่ยง

- หมายเลข 9 พื้นที่ริมน้ำบริเวณวัดขจรศิริ ที่เน้นกิจกรรมการพักผ่อนเป็นหลัก และเปิดมุมมองของวัด

ตาราง 7.3 สรุปการใช้พื้นที่ Zone C

	ปัจจุบัน	หลังการปรับปรุงพื้นที่
กิจกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - ท่าเรือโดยสาร - ทางเดินเท้าสาธารณะ 	<ul style="list-style-type: none"> - พื้นที่พักผ่อนริมน้ำ - สวนสาธารณะ/สวนหย่อม
ผู้ใช้งาน	<ul style="list-style-type: none"> - ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในการสัญจรผ่าน - ชาวไทยพุทธ (โดยเฉพาะบริเวณวัดขจรศิริ) 	<ul style="list-style-type: none"> - ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในการสัญจรผ่าน - ชาวไทยพุทธ (โดยเฉพาะบริเวณวัดขจรศิริ)
ช่วงเวลา	24 ชั่วโมง	24 ชั่วโมง
ลักษณะเฉพาะ	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นพื้นที่ทำนุอุปถัมภ์ปล่อยนกปล่อยปลา 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นพื้นที่ที่มีความเข้มข้นของกิจกรรมต่ำ แต่มีการใช้งานตลอดทั้งวัน - เป็นพื้นที่ทำนุอุปถัมภ์ปล่อยปลา - เป็นสวนสาธารณะสำหรับชาวไทยพุทธผู้เลี้ยงสุนัขเพื่อหลีกเลี่ยงสวนสาธารณะหลักที่ใช้ร่วมกันของชุมชน

ภาพที่ 7.4 ทศนียภาพบริเวณพื้นที่ริมน้ำ

ภาพที่ 7.5 ทศนียภาพบริเวณริมคลองพระโขง มุมมองจากพื้นที่ในชุมชน

ภาพที่ 7.6 ทศนียภาพบริเวณริมคลองพระโขง มุมมองจากบริเวณพื้นที่ริมน้ำบริเวณวัดขจรศิริ

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 7.7 ทักษะภาพบริเวณริมคลองพระโขนง มุมมองจากบริเวณพื้นที่ตรงข้ามวัดขจรศิริ

7.4.2 ข้อเสนอแนะในการออกแบบพื้นที่สาธารณะชุมชนไทยพุทธและไทยมุสลิม

พฤติกรรมในการใช้พื้นที่สาธารณะของชาวมุสลิม ย่อมเป็นเรื่องที่ตระหนักกันดีในการออกแบบพื้นที่สาธารณะสำหรับประเทศที่มีมุสลิมเป็นประชากรหลัก แต่ในประเทศไทยที่มีชาวไทยพุทธเป็นประชากรหลัก ย่อมมีปัญหาในการใช้พื้นที่สาธารณะสำหรับชาวไทยมุสลิมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แม้ว่าในพื้นที่นั้นๆ มีความหนาแน่นของประชากรชาวไทยมุสลิมสูงก็ตาม เนื่องจากการจัดพื้นที่สาธารณะเป็นหน้าที่ของหน่วยงานรัฐ และความแตกต่างทางวัฒนธรรมเป็นสาเหตุสำคัญซึ่งถือว่าเป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่ต้องอาศัยความเข้าใจในทุกระดับตั้งแต่ผู้มีอำนาจในการวางแผนจัดการ ผู้ออกแบบ และผู้ใช้พื้นที่สาธารณะโดยทั่วไป

จากการใช้พื้นที่สาธารณะของชาวไทยพุทธและไทยมุสลิม จะเห็นได้ว่าคนทั้งสองกลุ่มมีวัฒนธรรมในการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะแตกต่างกัน อันเป็นผลมาจากหลักปฏิบัติของศาสนาอิสลาม การออกแบบปรับปรุงหรือการจัดการพื้นที่ว่างสาธารณะในสังคมที่มีชุมชนต่างวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เช่นเดียวกับพื้นที่ศึกษา จึงต้องคำนึงถึงพฤติกรรมและความต้องการของทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม เพื่อเปิดโอกาสให้คนทุกกลุ่ม ทุกศาสนาสามารถใช้พื้นที่สาธารณะร่วมกันได้

อย่างไรก็ตาม การใช้สัญลักษณ์ในพื้นที่สาธารณะของชุมชนไทยมุสลิมควรมีความระมัดระวังในการสร้างสิ่งเคารพใดๆ ไม่ว่าจะเป็สถานที่ รูปปั้น ภาพถ่ายหรือภาพวาด เนื่องจากเป็นข้อห้ามทางศาสนาอิสลาม ที่ให้แสดงความเคารพต่อพระเจ้าเท่านั้น

สำหรับการออกแบบพื้นที่ว่างให้เอื้อต่อการใช้งานของหญิงไทยมุสลิมนั้น แม้ว่าความเคร่งครัดทางด้านนการแยกพื้นที่การใช้งานระหว่างหญิงและชายชาวไทยมุสลิมในพื้นที่นี้จะไม่ปรากฏชัดเจนนัก แต่จากการ

สำรวจภาคสนามและการสังเกตการณ์ พื้นที่ลานหน้ามัสยิดอัลเอียะติซอมซึ่งเป็นพื้นที่เฉพาะของชาวไทยมุสลิมและลานหน้าโรงเรียนมัชลาฮาตุ้ลอิสลามที่เป็นพื้นที่ที่ชาวไทยมุสลิมเข้ามาใช้งานและมีกิจกรรมที่กึ่งการใช้ร่วมกันกับชาวไทยพุทธในบางโอกาสนั้น พบว่าผู้ใช้ส่วนใหญ่เป็นชายชาวไทยมุสลิมที่ต้องการใช้ลานเพื่อพักผ่อนหย่อนใจและพบปะสังสรรค์ นอกจากนี้วันที่พบว่ามียุโรปชาวไทยมุสลิมออกมาใช้พื้นที่ลานสาธารณะดังกล่าวกับครอบครัวมากกว่าวันอื่นๆ จึงควรคำนึงถึงการออกแบบให้มีพื้นที่หลายลักษณะทั้งพื้นที่แบบเป็นส่วนตัวและพื้นที่เปิดสู่ภายนอก ซึ่งถือเป็นหลักการในการออกแบบพื้นที่ว่างสาธารณะโดยทั่วไปสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการออกแบบพื้นที่ว่างสำหรับชาวไทยมุสลิม ซึ่งควรจะประกอบไปด้วยพื้นที่ทั้ง 2 ลักษณะ การจัดพื้นที่ที่มีความส่วนตัวไว้ในพื้นที่ว่างเป็นการเปิดโอกาสให้หญิงมุสลิมสามารถออกมาใช้พื้นที่สาธารณะได้มากขึ้น ในขณะที่พื้นที่ที่เปิดออกสู่ภายนอกมักจะถูกครอบครองโดยชายชาวไทยมุสลิมเป็นส่วนใหญ่ การสร้างพื้นที่ที่เป็นส่วนตัวสามารถทำได้โดยการสร้างที่ว่างให้มีลักษณะปิดล้อม โดยการทำฉากหรือผนังกัน หรือการบังสายตาด้วยวัสดุธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ หรือน้ำ เป็นต้น

นอกจากการสร้างพื้นที่ส่วนตัวสำหรับหญิงชาวไทยมุสลิมแล้ว ยังควรคำนึงถึงการสร้างพื้นที่เล่นสำหรับเด็กเล็กในพื้นที่สาธารณะ เนื่องจากหญิงชาวไทยมุสลิมมักมาใช้พื้นที่ภายนอกกับครอบครัว การมีสนามเด็กเล่นในพื้นที่ว่างสาธารณะจึงเปิดโอกาสให้หญิงชาวไทยมุสลิมสามารถออกมาใช้พื้นที่สาธารณะได้มากขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย